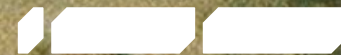

Projekt 100

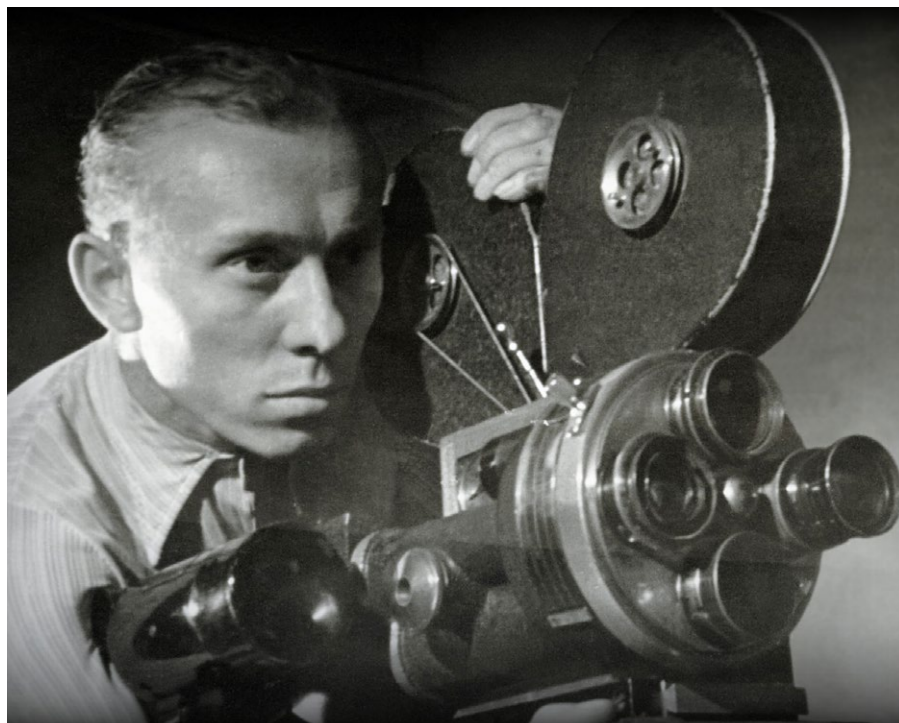
Pracovní listy

CESTA DO PRAVĚKU

” Být lovcem, objevitelem a chodit v takové přírodě s flintou na rameni, to je sen každého kluka. A tak jsem pro ně naplánoval výpravu do pravěku. “

Karel Zeman

Údaje o filmu

REŽIE	Karel Zeman	TRIKY	Antonín Horák, Arnošt Kupčik, František Krčmář, Jindřich Liška, Karel Zeman
SCÉNÁŘ	Karel Zeman, J. A. Novotný	PRODUKCE	Antonín Drvota, Karel Hutěčka
KAMERA	Václav Pazderník, Antonín Horák	HRAJÍ	Vladimír Bejval, Petr Herrmann, Josef Lukáš, Zdeněk Husták
ZVUKOVÁ REŽIE	Zdeněk Liška	ŽÁNŘ	Sci-fi
HUDBA	E. F. Burian, Vlastimil Pinkas	ZEMĚ A ROK	Československo 1955
STŘIH	Zdeněk Stehlík	STOPÁŽ	89 minut
VÝTVARNÍCI	Zdeněk Ostrčil, Karel Zeman, Karel Černý, Zdeněk Rozkopal, Ivo Mrázek	FORMÁT	1 : 1,33
		WEBOVÉ ODKAZY	www.projekt100.cz www.acfk.cz

Synopse

Prvním z řady legendárních kombinovaných – hraných a animovaných – snímků režiséra Karla Zemana se v roce 1955 stala Cesta do pravěku, která vypráví o cestě čtveřice zvědavých chlapců proti proudu času. Čtyři kamarádi na pramici putují ze současnosti přes dobu ledovou, třetihory a druhohory až do okamžiku, kdy se z oceánu zrodil život. Cestou zažijí hrdinové řadu nebezpečných dobrodružství a pozorně při tom sledují proměny, jimiž během milionů let prošla pozemská fauna, flóra i samotná planeta Země. Největší atrakcí divácky populárního snímku byly loutky pravěkých živočichů, inspirovaných ilustracemi Zdeňka Buriana a konzultovaných s paleontologem Josefem Augustou. Cesta do pravěku získala ocenění za nejlepší dětský film na MFF v Benátkách a Cenu kritiky na festivalu v Mannheimu.

Zdroj: filmovyprehled.cz

Filmový dobrodruh Karel Zeman (1910–1989)

Karel Zeman je považován za průkopníka trikového filmu, čímž si získal celosvětovou proslulost. Někteří ho s nadsázkou označují za jediného následovníka “filmového kouzelníka” Georgese Mélièse. Od dětství miloval loutkové divadlo a dobrodružné romány Julese Vernea. Přes svůj výtvarný talent vystudoval na přání rodičů obchodní školu v Kolíně. V pouhých sedmnácti letech se vydal do jižní Francie, kde byl zaměstnán jako reklamní výtvarník. Na přelomu 30. a 40. let pracoval pro Baťovy závody a postupně se propracoval na vedoucího reklamního oddělení pobočky v Brně. Zeman si z Francie přivezl vlastní kameru, na kterou doma po večerech natáčel fázovou animací loutek vlastní výroby. V roce 1943 se setkal s filmovým režisérem Elmarem Klosem, kterému ukázal své filmové pokusy. Klos mu ihned nabídnul místo ve filmových ateliérech ve Zlíně. Zeman opustil dobře placené místo a vydal se i s rodinou na cestu, která změnila jeho život. Karel Zeman působil po celou svou kariéru ve zlínských ateliérech. Svými trikovými postupy kombinujícími animaci s hranou akcí a nenapodobitelnou poetikou a výtvarným pojetím svých filmů si vydobyl mezinárodní proslulost.

Z FILMŮ KARLA ZEMANA:

Vánoční sen (1945) / Pan Prokouk (1946 – 1959) / Inspirace (1949) / Král Lávra (1950) / Poklad Ptačího ostrova (1952) / Cesta do pravěku (1955) / Vynález zkázy (1958) / Laterna magika II. (1960) / Baron Prášil (1961) / Bláznova kronika (1964) / Ukradená vzducholod' (1966) / Na kometě (1970) / Pohádky tisíce a jedné noci (1974) / Čarodějův učeň (1974) / Pohádka o Honzíkovi a Mařence (1980)

Animace

Animovaný film existoval dříve než filmy hrané, protože k němu nebylo zapotřebí vynálezu fotografie ani kamery. Postačilo rozkreslit jednotlivé fáze pohybu za sebou na pruh papíru a díky optickým hračkám, tzv. prekinematografickým aparátům, bylo možné již v průběhu 19. století uvádět nehybné obrazy do pohybu. Existoval praxinoskop, zoetrop, thaumatrop. Filmová animace pracuje právě s tímto principem, který využívá také Karel Zeman ve svých filmech. S tím rozdílem, že on již jednotlivé fáze pohybu svých loutek anebo modelů pravěkých zvířat snímá na filmovou kameru. Každá fáze pohybu neživého předmětu je zaznamenána na několik málo filmových oken. Následně se loutka posune do další fáze a opět se spustí kamera. Takto může filmový tvůrce zcela ovládat pohyb předmětu ve své režii. Filmovou projekcí nasnímané fotografie rozhýbe. Existují různé animační techniky. Tak můžeme rozlišovat animaci loutkovou (uvádí do pohybu loutky), kreslenou (animátor pohybové fáze kreslí), pixilaci (animace lidské postavy), ploškovou animaci (na místo loutek využívá tzv. plošek) ad.

Zoetrop (1833)

Praxinoskop (1888)

Před projekcí

JULES VERNE

Verne byl slavným francouzským spisovatelem 19. století, který psal dobrodružné romány. Žil v době Velké průmyslové revoluce, takže byl okouzlen vlaky, vzduchoplavbou, námořní dopravou. Jeho knihy byly plné fantazie a vyznačovaly se tím, že jejich postavy podnikaly takové cesty a dobrodružství, které jim jejich doba nemohla umožnit. Proto se jeho románům říká vědeckofantastické. Jeden z nich inspiroval Karla Zemana k natočení Cesty do pravěku. Byl jím román Cesta do středu Země. Hrdinové této knihy objevili pravěký svět hluboko pod zemským povrchem.

FILMOVÉ TRIKY

Kouzelník zná triky kouzelnické a filmař filmové. Není náhoda, že první režisér, který používal na počátku 20. století filmové triky, byl předtím kouzelník. Jmenoval se Georges Méliès. Filmové triky byly tedy možné dávno předtím, než lidé vynalezli počítače. Jeden z prvních triků v historii se jmenuje stop-trik. Kamera natáčela postavu, pak se zastavila. Postava odešla ze scény a kamera se znovu rozběhla. Když se pak film promítal v kině, postava před očima diváků zmizela.

TRIKOVÝ FILM

Cesta do pravěku je trikový film, protože kombinuje postupy animovaného filmu a pohyb živých herců ve skutečném prostředí. Filmař oba světy mísí tak, že divák často nepozná, co je skutečné a co nikoliv. Díky triku jsme okouzleni tím, že vidíme něco, co bychom ve svém životě bez filmu nikdy vidět nemohli.

SYŽET

Filmoví tvůrci vám promítají scénu za scénou tak, abyste se měli v průběhu sledování filmu na co těšit. Když mluvíme o syžetu, tak máme na mysli přesné pořadí scén, jak jsme je viděli ve filmu za sebou.

FABULE

Když si o filmu vyprávíme po projekci, nevzpomínáme na scény filmu přesně v pořadí, v němž jsme je viděli na plátně. Dokonce si můžeme domyslet některé věci, které ve filmu přímo nebyly. Fabule je pořadí scén tak, jak logicky patří za sebe – tj. pořadí dle děje, čímž se může a nemusí lišit od syžetu.

Po projekci

Pojďme se zamyslet nad tím, jak začínal film. Jak nás uvedl do vyprávění?

Tohle je fabule!

Je dobré si uvědomit, že když budeme vzpomínat na příběh, který budeme chtít odvyprávět doma rodičům, patrně začneme tím, že „se chlapci dostali do pravěku na malé lodičce, vjeli do temné jeskyně a jejich dobrodružství začalo“. Budeme se pak zamýšlet s rodiči nad tím, jak je možné, že se do pravěku dostali bez stroje času. V tomto případě si budeme doma povídat o fabuli.

A toto syžet!

Když byste s rodiči mluvili o syžetu, začali byste tím, že v první scéně „vidíme jednoho z chlapců, jak otevírá deník“. Hlas chlapce nás bude v celém filmu provázet jako vypravěč. Když se začnete při sledování filmu zamýšlet nad tím, jak filmař příběh filmu vypráví, můžete se o filmovém umění dozvědět mnohem více než z převyprávění fabule.

Altamira – první kino na světě?

Chlapci v Cestě do pravěku vcházejí v jedné scéně do jeskyně, kde objevují kromě kostí zvířat a pazourku jeskynní malby. Do dnešních dnů se zachovalo takových pomalovaných jeskynních nálezišť několik. Mezi nejslavnější patří španělská Altamira. Objevila ji náhodou malá pětiletá holčička, když si hrála s kamarády na schovávanou. Vědci z celého světa dlouho nechtěli uvěřit, že jsou jeskynní malby pravé. Nevěřili, že tak krásné malby mohl namalovat pračlověk z doby kamenné. A co více, představte si, že některá ze zvířat mají přikresleny dva páry nohou navíc. Namísto čtyř končetin mají osm. Co to znamená? Pravěcí lovci chtěli nakreslit zvířata v pohybu, tak jak je viděli při lovu. Vytvářeli tak vlastně první animované filmy. Představte si, že když se večer sešli u ohniště a zahleděli se na klenbu jeskyně, který byla plná „rozhýbaných obrazů“, bylo to, jako by si vyrazili do kina na animovaný film. Plápolání ohně mohlo efekt zdánlivého pohybu jen posílit.

To, o čem lovci z doby kamenné pouze snili, dokázal Karel Zeman uskutečnit. Narodil se ve 20. století, tedy v době filmové. Nyní si ukážeme několik obrázků. Jsou to trikové scény z filmu, který jste právě viděli. Budeme si povídat o tom, jak Karel Zeman dokázal takové záběry natočit.

Triková scéna s představeným modelem

Technika děleného obrazu

Modely zvířat

Loutky herců

Trikové scény s dokreslovačkou

Samostudium: Chceš vědět víc?

FILMY

1945: Vánoční sen, Karel Zeman

1946: Pérák a SS, Jiří Trnka

1947: Vzpoura hraček, Hermína Týrlová

1949: Inspirace, Karel Zeman

1959: Lev a písnička, Břetislav Pojar

1966: Ukradená vzducholod', Karel Zeman

1974: Pohádky tisíce a jedné noci, Karel Zeman

VIDEA

Malby v jeskyni Altamira:

<https://www.youtube.com/watch?v=qylfPbn0RDs>

Animace před vynálezem filmu:

<https://www.youtube.com/watch?v=-66v1ARI0-Q&t=356s>

Thaumatrof:

<https://www.youtube.com/watch?v=46Mlr4hvW-E>

PŘÍKLADY PIXILACE

<https://www.youtube.com/watch?v=ECFI3gsyzk0>

<https://www.youtube.com/watch?v=lg0vuf8-u2o>

<https://www.youtube.com/watch?v=EJBFXgxmXb0>

KNIHY

Cesta do středu Země, J. Verne, Grada, 2010 – komiksově zpracování

Cesta do středu Země, J. Verne, XYZ, 2008 – překlad Jiřího Žáka

Karel Zeman a jeho kouzelný svět, L. Zemanová, L. Zeman Spaleny, CPRESS, 2016

MUZEJA A GALERIE

Muzeum Karla Zemana, Saská 80/1, Praha 1 – Malá strana

www.muzeumkarlazemana.cz

Projekt100

